

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός
ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ
(απόσπασμα)

Αί οικονομικά μας δυσχέρειαι έκορυφώθησαν, όταν έπηλθεν άνομβρία¹ εις την χώραν και άνέβησαν αί τιμαί τών τροφίμων. Αλλ' ή μήτηρ, αντί γ' άπελπισθή περί τής διατροφής ήμών αυτών, έπηύξησε τόν αριθμόν μας δι' ενός ξένου κορασίου, τό όποϊον μετά μακράς προσπαθείας κατώρθωσε να υίοθετήση.

Τό γεγονός τουτο μετέβαλε τό μονότονον και άυστηρόν του οικογενειακού ήμών βίου, και εισήγαγεν εκ νέου αρκετήν ζωρότητα.

Ήδη αυτή ή υίοθέτησις έγένετο πανηγυρική. Η μήτηρ μου εφόρεσε διά πρώτην φοράν τά «γιορτερά²» τής και μάς ώδήγησεν εις τήν εκκλησίαν καθαρούς και κτενισμένους, ως εάν έπρόκειτο να μεταλάβωμεν. Μετά τό τέλος τής λειτουργίας, εστάθημεν όλοι πρό τής εικόνας του Χριστού, και αυτού, εν μέσω του περιεστώτος³ λαού, ενώπιον τών φυσικών αυτού γονέων, παρέλαβεν ή μήτηρ μου τό θετόν αυτής θυγάτριον εκ τών χειρών του ιερέως, άφου πρώτον ύπεσχέθη εις επήκοον⁴ πάντων, ότι θέλει αγαπήσει και αναθρέψει αυτό, ως εάν ήτο σάρξ εκ τής σαρκός και όστούν εκ τών όστών τής.

Η είσοδος του εις τόν οίκόν μας έγένετο ουχ ήττον έπιβλητική και τρόπον τινά εν θριάμβω. Ο πρωτόγερος⁵ του χωρίου και ή μήτηρ μου προηγήθησαν μετά του κορασίου, έπειτα ήρχόμεθα ήμεις. Οί συγγενείς μας και οί συγγενείς τής νέας αδελφής μας ήκολούθησαν μέχρι τής αυλείου ήμών θύρας. Έξωθεν αυτής ό πρωτόγερος έσήκωσε τό κοράσιον ύψηλά εις τάς χείρας του και τό έδειξεν επί τινάς στιγμάς εις τους παρισταμένους. Έπειτα ήρώτησε μεγαλοφώνως:

¹ ανομβρία: έλλειψη βροχής, ξηρασία.

² γιορτερά: γιορτινά.

³ περιεστώτος: [περίσταμαι: περικυκλώνω, περιστοιχίζω (οι περιεστώτες: οι θεατές, οι ακροατές)].

⁴ εις επήκοον: σε απόσταση ακοής.

⁵ πρωτόγερος: ο πρώτος γέρος, αυτός που τιμούν περισσότερο σε μια κοινότητα.

—Ποιός από σᾶς εἶναι ἡ ἐδικός ἢ συγγενής ἢ γονιός τοῦ παιδιοῦ τούτου περισσότερο ἀπό τήν Δεσποινιά τήν Μηχαλιέσσα⁶ κι ἀπό τούς ἐδικούς της;

Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγος του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὦμόν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώσῃ τήν εὐτυχίαν της. Ἀλλά κανείς δέν ἀπεκρίθη. Τότε οἱ γονεῖς τοῦ παιδίου ἠσπάσθησαν αὐτό διά τελευταίαν φοράν καί ἀνεχώρησαν μετὰ τῶν συγγενῶν των. Ἐνῶ οἱ ἐδικοί μας μετὰ τοῦ πρωτογέρου εἰσηλθον καί ἐξενίσθησαν⁷ παρ' ἡμῖν.

Ἀπό τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ μήτηρ μας ἤρχθη νά ἐπιδαφιεύῃ⁸ εἰς τήν θετήν μας ἀδελφήν τόσας περιποιήσεις, ὅσων ἴσως δέν ἤξιώθημεν ἡμεῖς εἰς τήν ἡλικίαν της καί εἰς καιρούς πολύ εὐτυχεστέρους. Ἐνῶ δέ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐγώ μὲν ἐπλανώμην νοσταλγῶν ἐν τῇ ξένη, οἱ δέ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἐταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν «μαστόρων», τό ξέγον κοράσιον ἐβασίλευεν εἰς τόν οἶκόν μας, ὡς ἐάν ἦτον ἐδικός του.

Οἱ μικροὶ τῶν ἀδελφῶν μου μισθοὶ θά ἐξήρουν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς μητρός, ἐφ' ᾧ καί τῇ ἐδίδοντο. Ἀλλ' ἐκείνη, ἀντὶ νά τούς δαπανᾷ πρὸς ἀνάπαυσίν της, ἐπροοίκιζε δι' αὐτῶν τήν θετήν της θυγατέρα καί ἐξηκολούθει ἐργαζομένη πρὸς διατροφήν της. Ἐγώ ἔλειπον μακράν, πολύ μακράν, καί ἐπὶ πολλά ἔτη ἠγνόουν τί συνέβαινεν εἰς τόν οἶκόν μας. Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ἠυξήθη, ἀνετράφη, ἐπροοικίσθη καὶ ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οικογενείας μας.

Ὁ γάμος αὐτῆς, ὅστις φαίνεται ἐπίτηδες ἐπεσπεύθη, ὑπῆρξεν ἀληθῆς «χαρά» τῶν ἀδελφῶν μου. Οἱ δυστυχεῖς ἀνέπνευσαν, ἀπαλλαγέντες ἀπὸ τό πρόσθετον φορτίον. Καὶ εἶχον δίκαιον. Διότι ἡ κόρη ἐκείνη, ἐκτός ὅτι ποτέ δέν ἠσθάνθη πρὸς αὐτοὺς ἀδελφικὴν τινα στοργήν, ἐπὶ τέλος ἀπεδείχθη ἀχάριστος πρὸς τήν γυναῖκα, ἥτις περιεποιήθη τὴν ζωὴν αὐτῆς μετὰ τὴν φιλοστοργίαν, ὅσην ὀλίγα γνήσια τέκνα ἐγνώρισαν.

Εἶχον λόγους λοιπὸν οἱ ἀδελφοί μου νά εἶναι εὐχαριστημένοι καί εἶχον λόγους νά πιστεύσουν, ὅτι καί ἡ μήτηρ ἀρκετὰ ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ παθήματος ἐκείνου.

Ἀλλ' ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς των, ὅταν, ὀλίγας μετὰ τούς γάμους ἡμέρας, τήν εἶδον νά ἔρχεται εἰς τήν οἰκίαν, σφίγγουσα τρυφερῶς εἰς τήν ἀγκάλην της ἔν

⁶ Δεσποινιά τήν Μηχαλιέσσα: πρόκειται γιὰ τὴν μητέρα τοῦ Βιζυηνοῦ Δεσποινιά (τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα τοῦ ἦταν Μιχαήλος ἀπὸ το ὁποῖο βγαίνει τὸ «Μηχαλιέσσα», δηλ. ἡ σύζυγος τοῦ Μιχαήλου).

⁷ ξενίζω: φιλοξενῶ.

⁸ ἐπιδαφιεύω: παρέχω με ἀφθονία.

δεύτερον κοράσιον, ταύτην τήν φοράν ἐν σπαργάνοις!

—Τό κακότυχο! ἀνεφώνει ἡ μήτηρ μου, κύπτουσα συμπαθητικῶς ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ νηπίου, δέν τό ἔφθανε πῶς ἐγεννήθη κοιλιάρφανο, μόν' ἀπέθανε καί ἡ μάνα του καί το ἄφηκε μέσ' στή στράτα! Καί, εὐχαριστημένη τρόπον τινά ἐκ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης συμπτώσεως, ἐπεδείκνυε τό λάφυρόν της θριαμβευτικῶς πρὸς τοὺς ἐνεοῦς⁹ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως ἀδελφούς μου. [...]

Ἡ θετή μου ἀδελφή ἦτον ἀκόμη μικρὰ, καχεκτική, κακοσχηματισμένη, κακόγνωμος, καί πρό πάντων δύσνους¹⁰, τόσον δύσνους, ὥστε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μ' ἐνέπνευσεν ἀντιπάθειαν.

—Δός το πίσου τό Κατερινιώ, ἔλεγον μίαν ἡμέραν εἰς τήν μητέρα μου. Δός το πίσου, ἂν μ' ἀγαπᾷς. Αὐτήν τήν φοράν σέ τό λέγω μέ τά σωστά μου! Εἰγώ θά σε φέρω μίαν ἄλλην ἀδελφήν ἀπό τήν Πόλι. Ἐνα εὐμορφο κορίτσι, ἕνα ἔξυπνο, πού νά στολίση μίαν ἡμέρα τό σπίτι μας.

Ἐπειτα περιέγραψα μέ τά ζωηρότερα χρώματα ὁποῖον θά ἦτο τό ὄρφανόν, τό ὁποῖον ἔμελλον νά τῆς φέρω, καί πόσον πολύ θά τό ἠγάπων.

Ὅταν ὑψωσα τά βλέμματά μου πρὸς αὐτήν, εἶδον μετ' ἐκπλήξεώς μου, ὅτι τά δάκρυά της ἔρρεον σιγαλά καί μεγάλα ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς παρεϊῶν¹¹, ἐνῶ οἱ ταπεινωμένοι της ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν!

—ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως. Ἐνόμισα ὅτι σύ θά ἀγαπήσης τό Κατερινιώ περισσότερο ἀπό τοὺς ἄλλους, ἀλλά, ἀπατήθηκα! Ἐκεῖνοι δέν θέλουν διόλου ἀδελφήν, καί σύ θέλεις μίαν ἄλλην! Καί τί φταίγει τό φτωχό, σάν ἐγινεν ὅπως τό ἔπλασεν ὁ Θεός. Ἄν εἶχες μίαν ἀδελφήν ἄσχημην καί μέ ὀλίγον νοῦν, θά τήν ἐβγαζες δι' αὐτό μέσα στους δρόμους, γιά νά πάρης μίαν ἄλλην, εὐμορφήν καί γνωστικήν.

—Ὅχι, μητέρα! Βέβαια ὄχι! ἀπήντησα ἐγώ. Μά ἐκείνη θά ἦτο παιδί σου, καθώς καί ἐγώ. Ἐνῶ αὐτή δέν σοῦ εἶναι τίποτε. Μᾶς εἶναι ὅλως διόλου ξένη.

—Ὅχι! ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ μου μετά λυγμῶν, ὄχι! Δέν εἶναι ξένο τό παιδί! Εἶναι δικό μου! Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του καί ὡσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω καί τό ἐτύλιξα μέσ' στα σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας. Εἶναι δικό μου τό παιδί, καί εἶναι ἀδελφή σας!

⁹ ἐνεός: ἐμβρόντητος, ἀναυδος.

¹⁰ δύσνους: αὐτός που δύσκολα καταλαβαίνει.

¹¹ παρεϊά (η): μάγουλο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το έργο του Γ. Βιζυηνού χαρακτηρίζεται, μεταξύ των άλλων, και για τη θεατρικότητά του. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα από το απόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Κ. Μητσάκη: «Η θέση και η ιδεολογία του Βιζυηνού απέναντι στο γλωσσικό πρόβλημα και γενικότερα το πρόβλημα της νεοελληνικής πνευματικής ζωής είναι ξεκαθαρισμένη. Θερμός υπέρμαχος της δημοτικής, στην πράξη όμως ένας μετριοπαθής καθαρευουσιάνος...». Να σχολιάσετε την άποψη αυτή (μονάδες 10) και να γράψετε, μέσα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για κάθε μία από τις δύο παραπάνω γλωσσικές επιλογές του Γ. Βιζυηνού (μονάδες 10).

Μονάδες 20

B2. α. «Πρίν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ηὐξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.»

Ο Γ. Βιζυηνός στο παραπάνω χωρίο χρησιμοποιεί σύνοψη χρόνου. Να δικαιολογήσετε την επιλογή αυτή του συγγραφέα. (μονάδες 10)

β. «Τό ἐπῆρά τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἐκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας.»

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση της αναδρομικής αφήγησης στο συγκεκριμένο χωρίο; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 150-170 λέξεων το απόσπασμα που ακολουθεί: «Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὦμόν του. Ἡ μητηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή— Ἐγώ!— καί ματαιώσῃ τήν εὐτυχίαν της. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη.»

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το απόσπασμα που σας δόθηκε από «Το αμάρτημα της μητρός μου» του Γ. Βιζυηνού με το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Ιω. Κονδυλάκη «Οι Άθλιοι των Αθηνών», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ιω. Κονδυλάκη
ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
(απόσπασμα)

[...] Ὁ Τάσος [ο λούστρος] ἐξῆλθε περιχαρῆς ἐκ τῆς κρύπτης του. Ἀφοῦ τὴν ἐγλύτωσε τώρα ὁ Θεὸς εἶχε διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἐν τῇ εὐγνωμοσύνη του, ἡ μέγαιρα τοῦ ἐφάνη ὡς ἡ γλυκυτέρα γραῖα, ἀληθινὴ «κυροῦλα» σεβαστὴ. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κιτρίνη Σταματίνα ἡ ὁποία ἐξῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν αὐλήν, τοῦ ἐφάνη ἡ καλλιμορφότερα τῶν γυναικῶν. Ἡ γραῖα εἶχε πλησιάσει καὶ παρετήρει τὸ νήπιον, τὸ ὁποῖον καταπτοηθέν, φαίνεται, ὑπὸ τὸ μεδούσειον βλέμμα της, ἐλούφαξεν ἐντὸς τῶν σπαιογάνων του.

«Ἀπὸ κανένα σπίτι σοῦ τᾶδωκαν, βρέ;» ἠρώτησε τὸ λούστρο.

«Ὅχι, κυροῦλα, σοῦπα, τᾶρριξαν χθὲς τὴν νύκτα μέσα ἔς τὴν κάσσα πού κοιμόμουνα, τὴν ὥρα τῆς βροχῆς.»

Ἡ γραῖα ἔκαμε μορφασμόν. Καλέ, ἐφαίνετο ἀπὸ τὰ ρουχὰ του. Θὰ ἦτο παιδί καμμιάς φτωχῆς πού δὲν εἶχε τί νὰ τὸ κάμη καὶ τὸ πέταξε.

«Κορίτσι εἶνε ἢ ἀγόρι;» ἠρώτησεν ἔπειτα.

«Κορίτσι. Τὸ λένε Τασοῦλα. Μὲς ἔς τὴ φασκιά του ἔχει ἓνα χαρτί πού τὸ λέει.»

«Καὶ τί θὰ τὸ κάμης τώρα;» εἶπεν ἡ Σταματίνα. «Στὸ Βρεφοκομεῖο θὰ τὸ πᾶς;»

Ὁ Τάσος ἐσκέφθη ἐπὶ μικρόν, ἔπειτα εἶπε:

«Ἄν εἶχα τὴ μάνα μου ἐδῶ, θὰ τῆς τὸ πῆγαινα καὶ θὰ δούλευα νὰ τὸ ἀναθρέψωμε. Τὸ λυπούμαι τὸ κακόμοιρο!»

Ἡ Σταματίνα ἀντήλλαξε βλέμμα μὲ τὴν μητέρα της.

«Αἶ, δὲν μᾶς τὰφίνεις ἐμᾶς νὰ τὰναθρέψωμεν; Ἀφοῦ τὸ λυπᾶσαι, δὲν πρέπει νὰ τὸ πᾶς ἔς τὸ Βρεφοκομεῖο, ὅπου θὰ τὰφήσουν νὰποθάνη ἀπὸ τὴν πείνα κί ἀπὸ τὴν κακοπέρασι. Ἄφησε νὰ τὸ δώσω ἐγὼ σὲ μιὰ παραμάννα πού βύζαξε καὶ τὸ δικό μου τώρα ἔς τὰ ὕστερα πού κόπηκε τὸ γάλα μου. Εἶνε μιὰ πολὺ καλὴ γυναῖκα πού θὰ τῶχη σὰν παιδί της. Ἀλλὰ πρέπει... νὰ τὴν πλερώνης.»

«Καὶ πόσο θέλει;» εἶπεν ὁ Τάσος.

«Πόσο μπορεῖς νὰ δίδης ἐσύ;»

Ὁ λούστρος ἐσκέφθη ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Ἐπειτα εἶπε:

«Εγώ βγάζω και μιάμιση δραχμή την ημέρα και δύο καμμιά φορά, σάν μου δώσουν και κάμω θελήματα. Μὰ ως τώρα μου τ'άπαιρνε ό μάστορης και μέδερνε σάν δέν του πήγαινα μιάμιση δραχμή κάθε βράδυ.»

«Και τώρα;»

«Τώρα του έφυγα κ' είδατε πώς με κυνηγά να με πιάση. Αν με γραπώσει, θα με σακατέψη 'ς τὸ ξύλο. Πέρσι όταν πρωτοήρθα από την πατρίδα, μέδειρε μιὰ βραδυά τόσο πολύ, πού μ' έπήγαν 'ς τὸ νοσοκομείο.»

«Αἶ», εἶπεν ή μάγισσα, «να μᾶς δίδης μιὰ σφάντζικα¹² την ημέρα, και πάλι λίγο εἶνε, γιατί τὸ παιδί θέλει λάτρα μεγάλη, αλλά είσαι φτωχό παιδί... Θα κάμωμε κέμεϊς ένα μυστήριο.»

«Καλά, κυροῦλα», εἶπεν ό Τάσος αποφασιστικῶς, «κάθε βράδυ θα σας φέρνω μιὰ σφάντζικα. Θα δουλέψω με ὅλη μου την ὀρεξι να ζήση κί αυτό, τὸ δυστυχημένο, κέγώ.

«Εγώ μ' ένα ξεροκόμματο ψωμί ζῶ.»

«Έχε την εὐχή μου, παιδί μου, όπου 'σαι ψυχοπονετικό.

Αφού έκομόσουν δίπλα στην Αγία Ειρήνη, χωρίς άλλο, τὸ παιδί σου τῶστειλε ή χάρι της και πρέπει να κάμης τὰ έξοδά του να ζήση και να μεγαλώση. Θα κάμης μεγάλο μυστήριο, παιδάκι μου», εἶπεν ή γραῖα, και με την τρέμουσαν και πλήρη ρουτίδων χεῖρά της έθώπευσε την ήλιοκαή παρειάν του λούστρου.

¹² σφάντζικα: παλαιό αυστριακό νόμισμα.